

ДОВГОСТРОКОВІ РІШЕННЯ ДЛЯ ВПО В МІСЦЯХ ТИМЧАСОВОГО ПРОЖИВАННЯ

Огляд ситуації

Якісні та кількісні дані, зібрані в рамках досліджень REACH, у 2023 році

Грудень 2023 року

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ДЖЕРЕЛА ДАНИХ

1. Мультисекторальна оцінка потреб (MSNA)

Збір даних: липень 2023 року.

Географічне охоплення: Підконтрольні Уряду України території (24 області та 105 районів).

Вибірка: 13 322 домогосподарства + 2 038 домогосподарств, які проживають в місцях тимчасового проживання

Методологічні міркування: репрезентативність 95%/7% на національному рівні + макрорегіони для всього населення та населення в МТП

2. Аналіз довгострокових рішень в МТП (DSA)

Збір даних: червень 2023 р. (Раунд 1) + листопад 2023 р. (Раунд 2).

Географічне охоплення: 4 міста (Дніпро, Вінниця, Ужгород і Мукачево).

Вибірка: 951 домогосподарств в МТП (Раунд 1) та 720 домогосподарств в МТП (Раунд 2).

Методологічні міркування: лонгїтюдний аналіз, цільова вибірка

3. Моніторинг місць тимчасового проживання, Раунд 10

Збір даних: жовтень 2023 року.

Географічне охоплення: Підконтрольні Уряду України території

Вибірка: 1 136 інтерв'ю з ключовими інформантами з-поміж керівників МТП.

Методологічні міркування: цільова вибірка.

4. Якісне дослідження

Збір даних: вересень 2023 року.

Географічне охоплення: 12 областей.

Вибірка: 12 обговорень у фокус-групах з людьми, які проживають в МТП + 12 ІКІ з організаціями громадянського суспільства та представниками місцевої влади

Обмеження: Різні дослідження, використані для консолідованих висновків, викладених у цьому документі, не були розроблені як одне дослідження, тому, строго кажучи, дані не є порівнюваними. Водночас, всі джерела, в цілому, збігаються, що підтверджує високий рівень валідності всіх згаданих досліджень.

1. ДИНАМІКА ПЕРЕМІЩЕННЯ ТА ДЕМОГРАФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

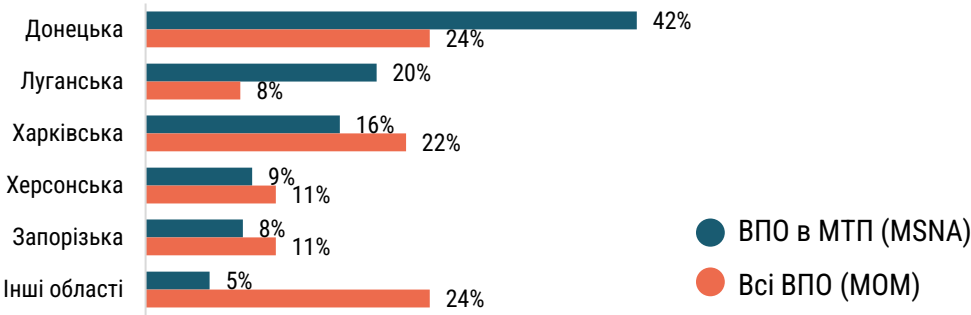
1.1. Більшість ВПО, які проживають в МТП, походять з територій, що постраждали від бойових дій, які тривають. Більше третини з них були переміщені у західний регіон.

Приблизна кількість ВПО в Україні:
(за оцінками MOM) **3,7 мільйонів**

Приблизна кількість ВПО в місцях
тимчасового проживання (МТП):
(за оцінками кластеру CCCM) **~109 000**

Приблизна частка: **2,9%**

Топ-5 областей походження ВПО

Області, які приймають найбільше ВПО в МТП

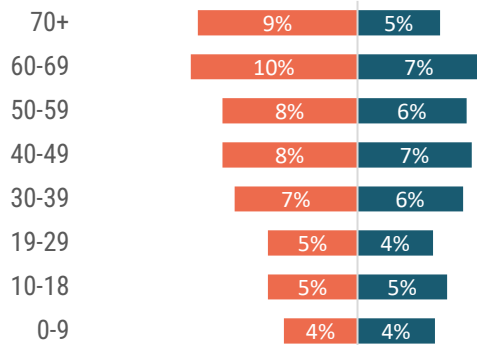
	ВПО в МТП	Всі ВПО
Львівська	16%	4%
Дніпропетровська	16%	14%
Закарпатська*	9%	4%
Чернівецька*	7%	2%
Харківська	5%	13%
Полтавська	5%	6%
Вінницька	4%	3%
Кіровоградська*	4%	3%
Черкаська	4%	3%
Запорізька	4%	6%
Івано-Франківська*	4%	2%
Київська	3%	8%
Рівненська*	3%	1%
Одеська	3%	7%
Миколаївська	1%	3%
Чернігівська	1%	2%
м. Київ	0%	10%

Джерела: Мастер Лист кластеру CCCM, MOM Загальне опитування населення (Раунд 14), та MOM Базова територіальна оцінка* (Раунд 29)

1.2. ВПО в МТП переважно старші за віком, порівняно з ВПО, які живуть за межами МТП. Крім того, частка людей у віці від 18 до 39 років серед мешканців МТП є нижчою.

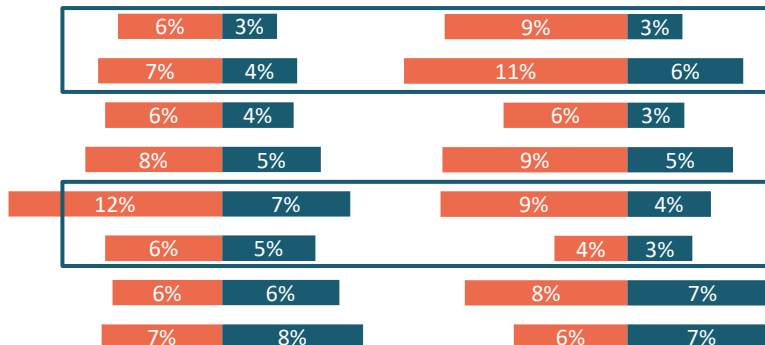

Непереміщені

56% 44%

ВПО

57% 43%

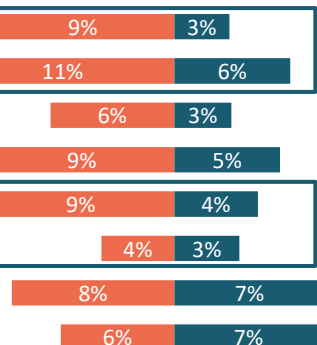

36.6 років

ВПО в МТП

62% 38%

39.8 років

Частка жінок (червоний)
і чоловіків (синій) серед
членів ДГ:

Середній вік:

43.9 років

1.3. Найбільш представленими вразливими групами населення в МТП є літні люди, люди з інвалідністю, неповні сім'ї та діти.

Діти

28% / 27% / 19%

~30,847

дітей мешкають в МТП

Літні люди (60+)

28% / 20% / 30%

~30,956

Людей похилого віку
мешкають в МТП

Люди з інвалідністю у віці до 65 років

11% / 10% / 8%

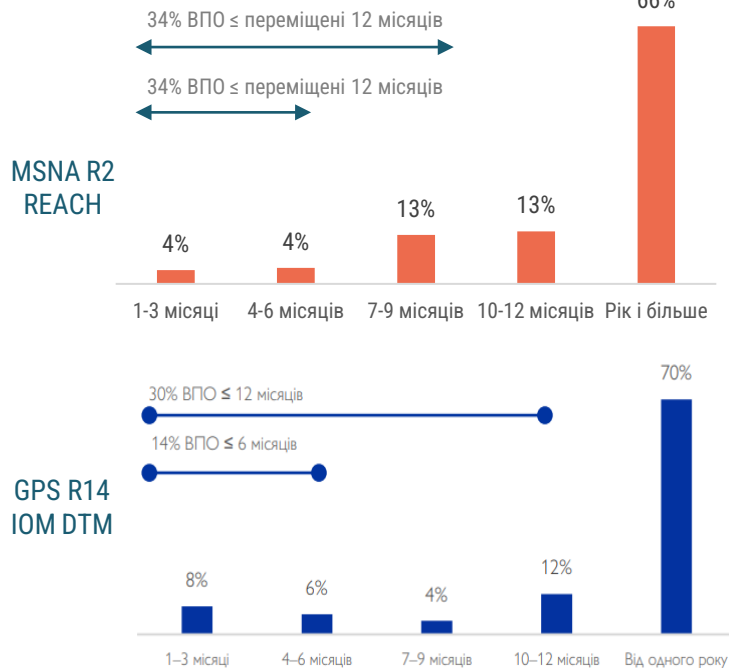
~10,099

Людей працездатного віку з
інвалідністю мешкають в МТП

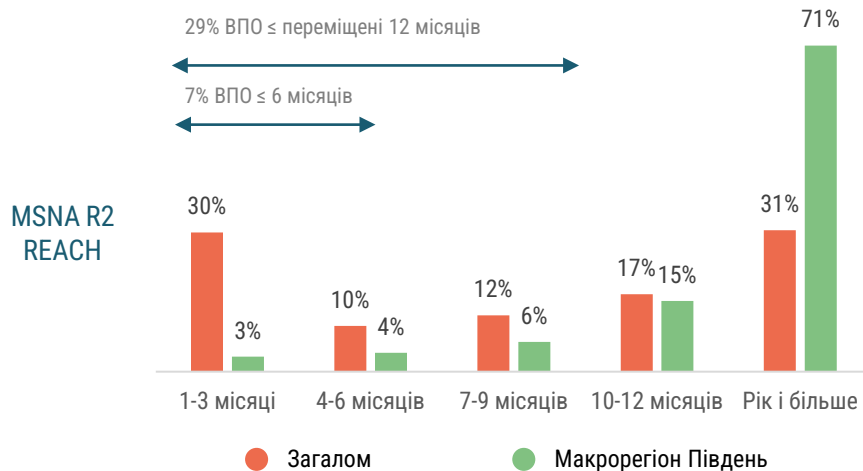
- ВПО в МТП
- Усі ВПО
- Непереміщені особи

1.4. Здебільшого люди проживають в МТП більше року, і це свідчить про те, що МТП використовуються як довгострокове житло, а не тимчасовий прихисток.

Усі ВПО

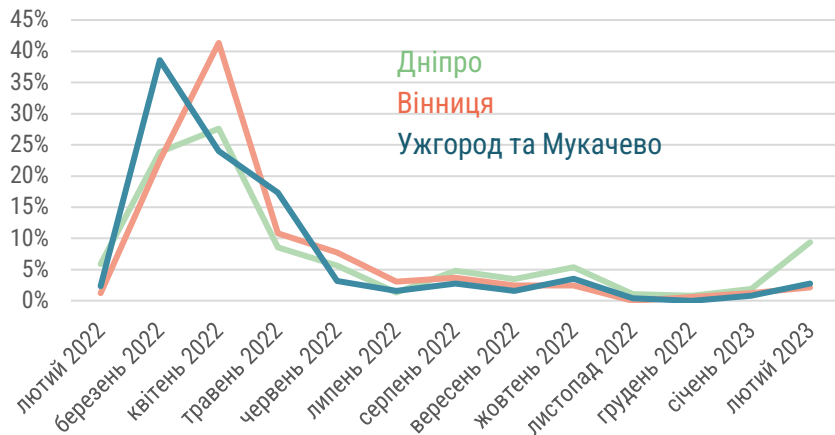

Населення МТП

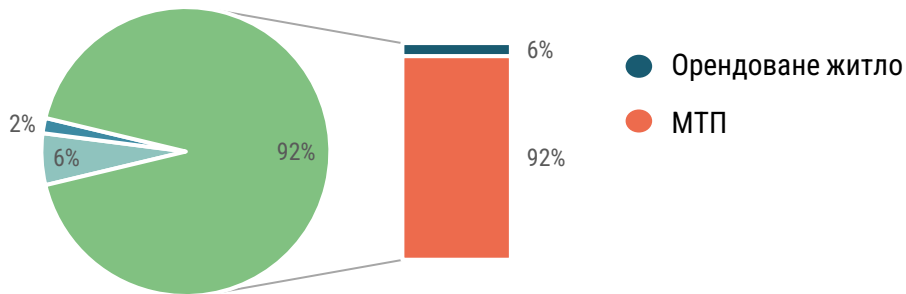

1.5. Здебільшого мешканці МТП проживали в МТП з перших місяців повномасштабного вторгнення. У більшості випадків, вони не змогли покинути МТП у 2023 році, про що свідчать результати лонгітудного аналізу.

Час прибуття ВПО в МТП в населений пункт теперішнього проживання

Переміщення у період між липнем 2023 та листопадом 2023 року

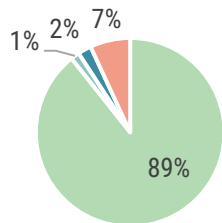
- Залишилися у місці теперішнього проживання
- Повернулися
- Переселилися (в межах України або закордон)

86%

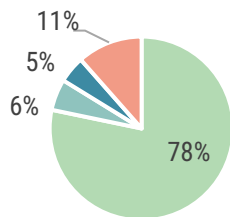
опитаних ДГ все ще проживали в МТП, станом на листопад 2023 року

1.6. Люди, які проживають в МТП, найчастіше повідомляли про намір залишитися в населеному пункті теперішнього проживання, ніж загалом ВПО, і з часом цей намір стає більш поширеним та довгостроковим.

У середньостроковій перспективі (3-6 місяців) – MSNA

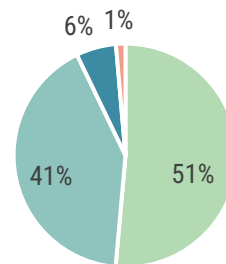

- Залишитися в місці теперішнього проживання
- Повернутися
- Переселитися (в межах України або закордон)
- Не знаю

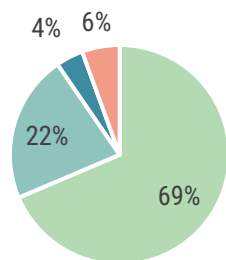

Протягом наступних 12 місяців – DSA

Раунд 1
(Червень 2023 року)

Раунд 2
(Листопад 2023 року)

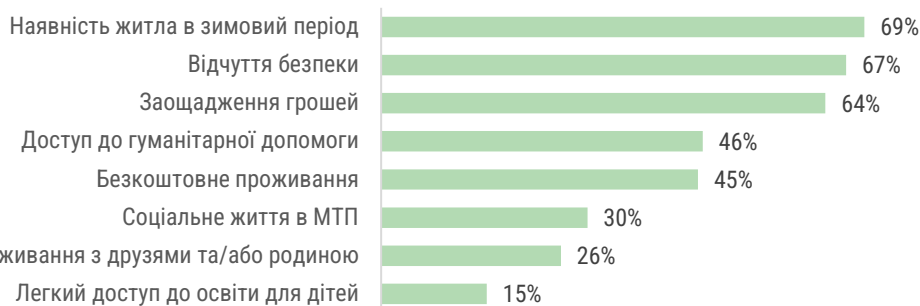

1.7. Більшість (93%) переміщених домогосподарств повідомили, що не планують покидати МТП, доки не зможуть повернутися в населений пункт постійного проживання.

Кількісне дослідження – DSA

Найбільш поширені причини бажання залишитись в МТП [n=572]

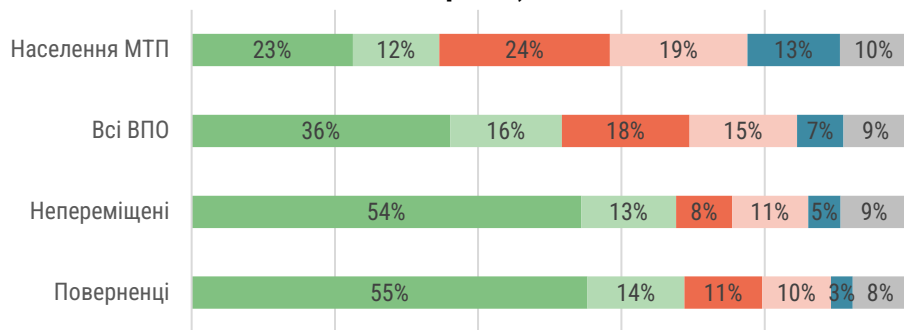
Якісне дослідження

- Переважно ВПО висловили бажання повернутися в населений пункт постійного проживання, але у них «немає куди повертатися».
- За таких умов, більшість ВПО повідомили, що не мають наміру покидати МТП.
- Найчастіше в якості перешкод відзначали відсутність альтернативного житла (висока вартість, відсутність гарантій проживання) та фінансові обмеження.
- **Такі фактори, як належні умови проживання, відчуття безпеки та безкоштовне проживання також сприяли бажанню залишитися в МТП.** Іншими озвученими факторами були зручне розташування, доступ до гуманітарної допомоги та доступність послуг (освітніх, медичних).

2. ДОСТУП ДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ, ЗАСОБІВ ДО ІСНУВАННЯ ТА СТАБІЛЬНОГО ДОХОДУ

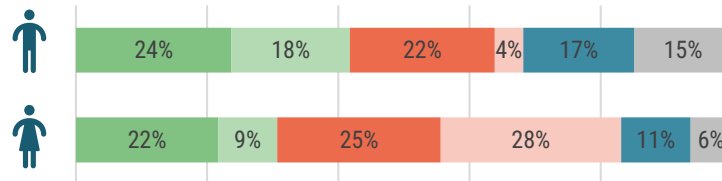
2.1. Рівень зайнятості населення працездатного віку (особливо жінок) був нижчим серед людей, які проживають в МТП, порівняно з тими, хто проживає поза межами МТП, та непереміщеними особами.

Статус зайнятості членів ДГ працездатного віку (18-59 років)

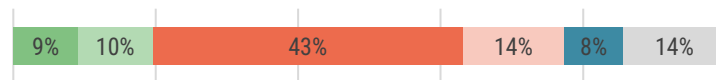

- Постійне офіційне працевлаштування
- Тимчасове або неофіційне працевлаштування
- Безробітний
- Хатня робота
- Повністю непрацездатний
- Інше (навчається, на пенсії, на військовій службі)

Розбіжності за статтю

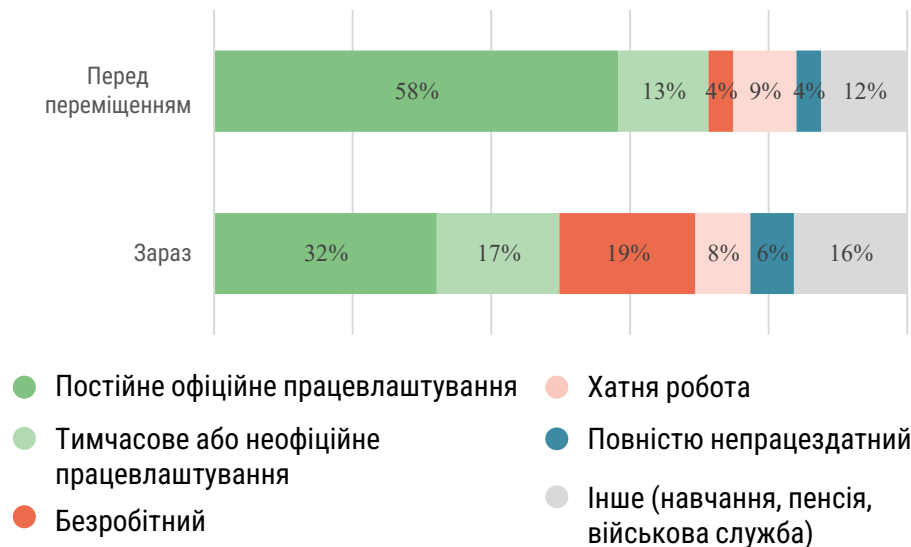

Виняток: Макрорегіон Південь

2.2. Близько половини ВПО в МТП, які були працевлаштованими перед переміщенням, змогли знайти роботу після переміщення. Частіше вони знаходили неофіційну роботу.

Статус зайнятості до переміщення та поточний для ВПО працездатного віку, що проживають в МТП

61% ВПО в МТП працездатного віку, які були працевлаштовані до переміщення, працевлаштовані зараз.

64% тих, хто були постійно офіційно працевлаштовані до переміщення, все ще працюють, порівняно з **45%** тих, хто мав тимчасову або неофіційну роботу.

72% тих, хто має вищу освіту - працевлаштовані, порівняно з **53%** тих, хто має технічну або нижчу за рівнем освіту. З-поміж усіх, хто має вищу освіту, **80%** працюють у тому ж секторі, порівняно з **63%** тих, хто має технічну або нижчу за рівнем освіту.

39% працевлаштованих ВПО працюють у того ж роботодавця. 32% з них працюють дистанційно.

2.3. Ключовими перешкодами для працевлаштування для працездатних людей були обов'язки по догляду, низька заробітна плата та відсутність відповідних вакансій.

Кількісне дослідження – DSA

Якісне дослідження – CSM

- **Обов'язки по догляду:** труднощі з влаштуванням дітей у дитячих садках.
- **Відсутність відповідних вакансій:** невідповідність навичок ВПО до ринку праці.
- **Занадто низька заробітна плата:** деякі учасники зазначили, що більшість вакансій є низькооплачуваними, але водночас фізично важкими.
- **Небажання роботодавців:** Роботодавці можуть неохоче брати на роботу ВПО через невизначеність їхнього становища, недостатнє володіння українською мовою або коли ВПО досягають пенсійного чи передпенсійного віку.
- **Віддаленість:** ВПО, які проживають у віддалених районах, згадували про відсутність транспортних можливостей та недоступність/дороговизну громадського транспорту.
- **Брак інформації/підтримки:** Учасники кількох ОФГ скаржилися на брак програм забезпечення засобами до існування, інформації та юридичної підтримки.

2.4. Брак інтересу в працевлаштуванні, страх призову та невизначеність стосовно повернення також були відзначені як перешкоди для працевлаштування.

Ставлення до працевлаштування

- **Складність в пошуку роботи на тлі емоційних проблем:** у понад половині ОФГ кілька учасників повідомили про небажання шукати роботу через важкий емоційний та психологічний стан, а також через невизначеність їхнього становища.
- **Пошук гнучких варіантів:** невизначеність також впливає на пріоритети тих, хто шукає роботу, вони менш схильні до пошуку постійної роботи.
- **Страх призову:** деякі чоловіки працездатного віку вважають за краще уникати офіційного працевлаштування через страх призову.

Умови праці

- **Низька заробітна плата і погані умови праці:** Майже у половині ОФГ учасники скаржилися на низьку зарплатню (+ затримки) та фізично важкі умови праці.
- **Підвищення зарплатні та хороші умови праці:** кілька учасників ОФГ відзначили хороші умови праці та підвищення їхньої зарплатні.

Пріоритетна підтримка

- **Більше фінансової допомоги:** Декілька учасників зазначили, що вважають фінансову підтримку від влади та гуманітарних організацій пріоритетною.
- **(Інформаційна) підтримка у пошуку роботи:** Респонденти підкреслили необхідність прямої підтримки у пошуку роботи, наприклад перекваліфікацію. Сюди входить інформаційна підтримка щодо можливостей працевлаштування і перекваліфікації.
- *“Я хочу змінити свою професію на більш сучасну, курси перекваліфікації, комп’ютерні курси. Але де зареєструватися? Скільки це буде коштувати? Потрібно, щоб хтось пояснив мені це особисто”.*
- **Заохочення для роботодавців:** КІ зазначали про існуючі програми, наприклад програма державних компенсацій для роботодавців, які беруть на роботу ВПО.
- **Центри денного догляду за дітьми:** КІ підкреслили, що це ключовий крок, який дозволить батькам активно шукати роботу. Було згадано існуючі програми пріоритетного зарахування.

2.5. Лише 22% переміщених ДГ в МТП мають дохід від постійного працевлаштування, тоді як решта покладається на нестабільний активний дохід, пенсії та соціальну допомогу.

22%

переміщених ДГ в МТП отримують дохід від постійного працевлаштування. Цей показник становив 31% для ДГ в МТП з щонайменше одним дорослим працездатного віку.

7%

переміщених ДГ в МТП отримують дохід від неофіційного працевлаштування. Цей показник становив 10% для ДГ в МТП з щонайменше одним дорослим працездатного віку.

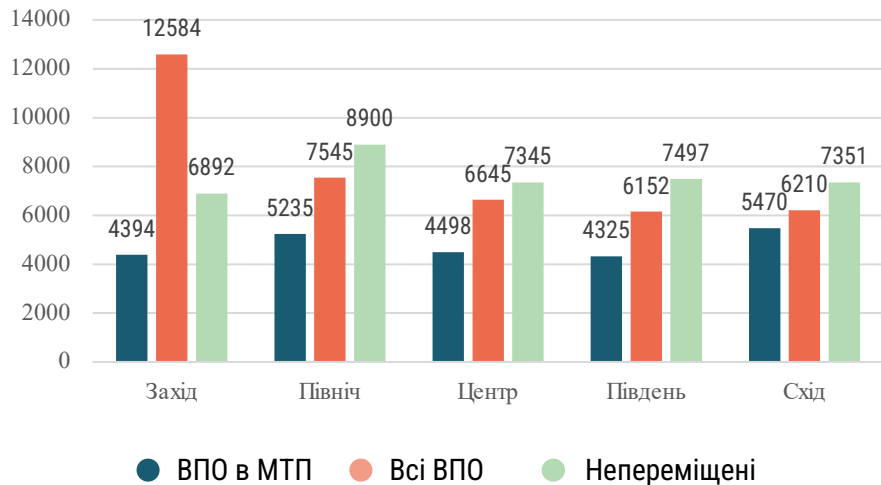
78%

переміщених ДГ в МТП покладаються виключно на нестабільний або пасивний дохід, порівняно з 57% усіх ВПО та 44% непереміщених осіб.

*Питання з декількома варіантами відповіді

2.6. Люди, які живуть в МТП, мають найнижчий рівень доходу, порівняно з ВПО, які живуть за межами МТП, та непереміщеними особами.

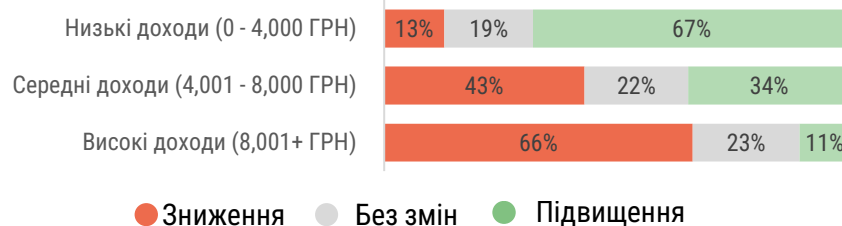
Середній дохід на одного члена домогосподарства за макрорегіонами (серед ДГ, які мають щонайменше одного члена працездатного віку)

Середній дохід на одного члена домогосподарства для ВПО в МТП

Зміни рівня доходу для ВПО в МТП після переміщення (DSA R1)

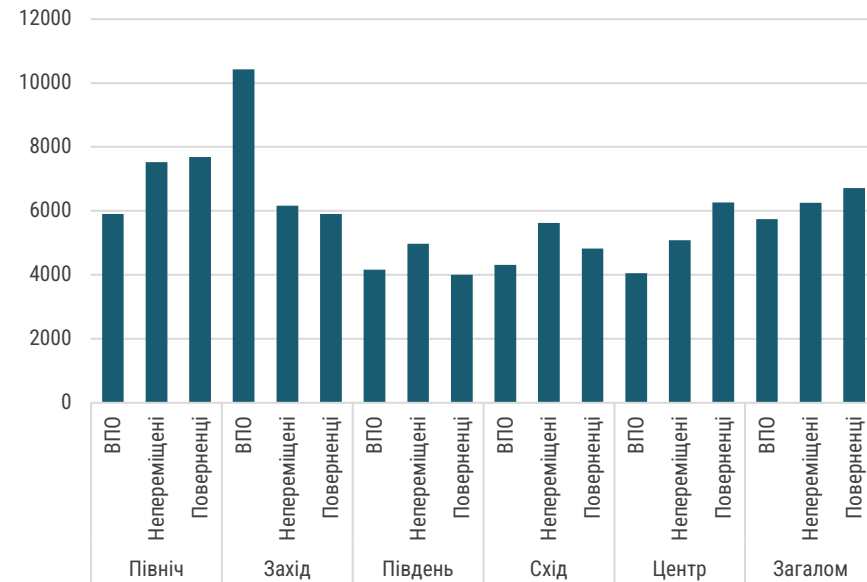
3. ДОСТУП ДО ЖИТЛА

3.1. Переміщені ДГ на Заході стикалися з підвищеною вразливістю у сфері житла через високу вартість оренди, порівняно з іншими регіонами та групами населення.

Типи житла, за статусом переміщення (MSNA-2022)

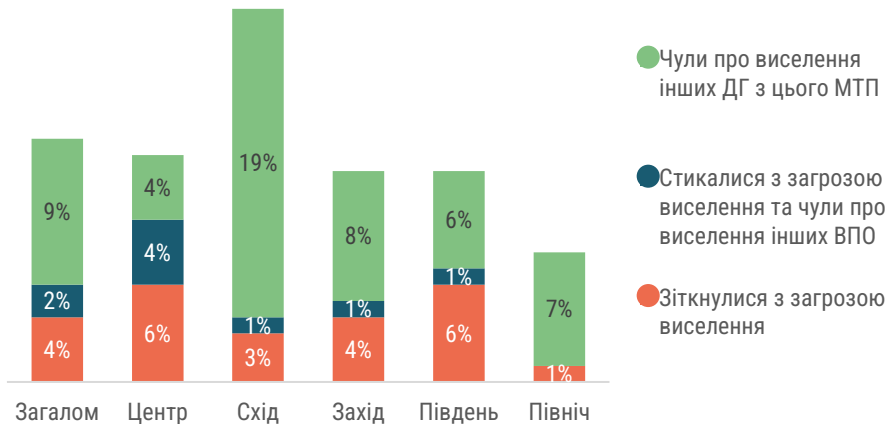

Місячні витрати ДГ на оренду протягом останніх 30 днів до збору даних, за статусом переміщення та макрорегіоном, ГРН

1 138 ГРН Середньомісячна плата на одного мешканця

3.2. П'ятнадцять відсотків переміщених ДГ в МТП повідомили про загрозу виселення.

“Наш найбільший страх це загроза виселення з МТП. Спочатку, виселили жінок і дітей, а потім пенсіонерів, але до останніх ставлення гірше. Раніше, були чутки, що в школі відновиться навчання, ця інформація надійшла від обласної ради”.

Учасник ФГ з літніми людьми та людьми з інвалідністю

Причини виселення, про які повідомили переміщені ДГ в МТП, MSNA-CCCM

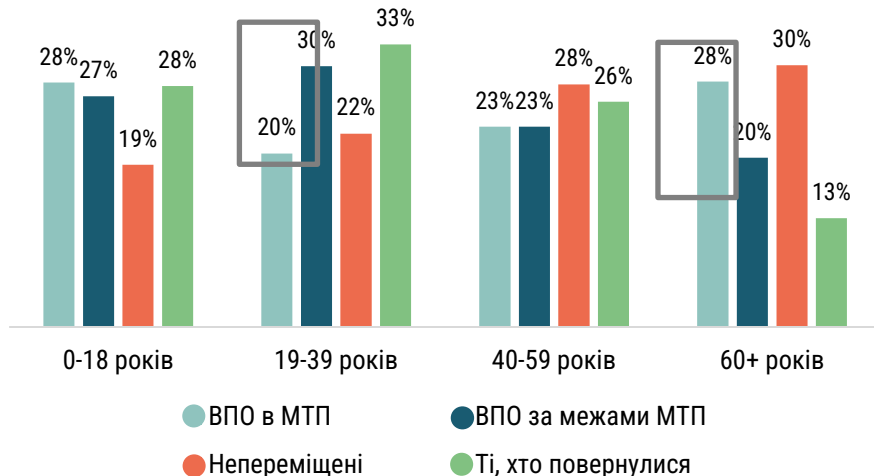
3.3. Сім'ї з дітьми та літні люди є основними вразливими категоріями з-поміж ВПО, які потребують допомоги з житлом.

Середній розмір домогосподарства

- 2.8 Переміщені ДГ
- 2.4 Непереміщені ДГ
- 2.7 ДГ, які повернулися

Розподіл членів ДГ за віком, за групою переміщення

Категорії вразливості членів ДГ, за групою переміщення

	Діти (0-18)	Літні люди (60+)	Люди з інвалідністю (до 65)	ДГ з одним із батьків
ВПО в МТП	28%	28%	11%	15%
ВПО за межами МТП	27%	20%	10%	10%
Непереміщені	19%	30%	8%	4%
Ті, хто повернулися	28%	13%	8%	9%

- Більшість учасників ОФГ вважали, що отримання житла за межами МТП є ключовим для досягнення довгострокових рішень у місці переміщення: «Уся моя сім'я живе в цьому МТП. Коли у нас буде власне житло, ми виїдемо.»

4. СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ

4.1. Загалом ВПО в МТП схильні відзначати позитивні відносини з приймаючими спільнотами. Втім, труднощі виникають, при цьому найчастіше спостерігаються в західних регіонах.

"[Позитивним фактором для соціальної згуртованості] є створення додаткових робочих місць на переміщених підприємствах. Переміщені підприємства (112 у [Чернівецькій обл.]), які переважно є промисловими, надали робочі місця для місцевих жителів"

Представник місцевої влади (IKI)

"У нас немає багато знайомих у Львові, але у нас хороші відносини. Вони [місцеві жителі] допомагали нам, ми підтримуємо контакт, все добре. Чим культурніша людина, тим кращі відносини."

Учасник ФГ з людьми працездатного віку (18-59)

"На жаль, недостатньо ресурсів [для організації соціальних заходів] навіть для місцевих жителів."

Представник НУО (IKI)

"Існує певна конкуренція між місцевими та ВПО (особливо стосовно роботи). Незадоволення місцевих: "вони самі кликали росіян до Херсону, а зараз приїхали у Вінницю і забрали наші робочі місця".

Учасник ФГ з людьми, переміщеними більше 9 місяців

ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTI

Позитивні фактори, згадані під час ФГ та ІКІ

- Відчуття довіри у ВПО до місцевого населення
- Внесок ВПО у життя приймаючої спільноти
- Навчання дітей в місцевих навчальних закладах
- Ініціативні групи ВПО
- Працевлаштування ВПО місцевою спільнотою і навпаки

Негативні фактори, згадані під час ФГ та ІКІ

- Брак довіри до ВПО
- Труднощі, пов'язані з мовою
- Конкуренція за гуманітарну допомогу або робочі місця (за повідомленнями ІКІ)
- Різний менталітет
- Відсутність соціальних заходів
- Брак інтересу з боку ВПО
- Обмежені ресурси приймаючої спільноти (ІКІ)

4.2. П'ятдесят п'ять відсотків переміщених ДГ в МТП повідомили, що принаймні один член ДГ був залученим до соціальних заходів з людьми, які проживають за межами МТП.

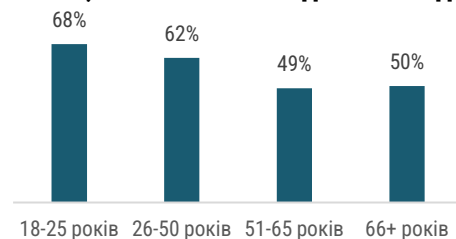
Участь в соціальних заходах з людьми, які проживають за межами МТП

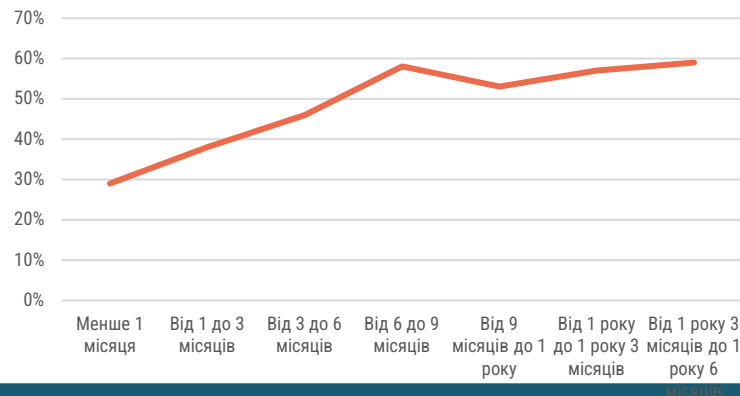
Переміщені ДГ в МТП з дітьми частіше повідомляли про участь в соціальних заходах (**67%**), порівняно з ДГ без дітей (**48%**).

“Той факт, що діти навчаються в львівських школах, позитивно впливає, батьки повинні ходити на збори, брати участь в житті школи. Тобто, інтеграція батьків відбувається через дітей.”
Представник місцевої влади (ІКІ)

Участь в соціальних заходах з людьми, які проживають за межами МТП, за віком голови домогосподарства

Участь в соціальних заходах з людьми, які проживають за межами МТП, за тривалістю переміщення домогосподарства

4.3. Брак інтересу, обмежені можливості та недостатній доступ до інформації були основними перешкодами для участі в соціальних заходах.

Причини неучасті в соціальних заходах

Я не беру участь у спільних заходах з місцевою спільнотою – у мене немає бажання. Спілкування в МТП вистачає.”
Учасник ОФГ з літніми людьми і людьми з інвалідністю (Хмельницька обл.)

“Не організовується жодних соціальних заходів. В будь-якому разі, скупчення великої кількості людей заборонені з безпекових причин.”
Учасник ОФГ з ДГ, очолених жінками, з Дніпропетровської області

“Дуже важливо бути залученим до громадських та політичних дискусій. Я знаю, що жителі МТП у Новоселівці створили власну організацію, щоб співпрацювати з волонтерами, з гуманітарними організаціями. Нам потрібна активна людина, яка може отримати щось від влади.”
Учасник ОФГ з людьми, які переміщені понад 9 місяців

4.5. Для ефективного посилення соціальної згуртованості органи влади та неурядові організації, які працюють на місцевому рівні, повинні адаптувати види підтримки до існуючих потреб.

Допомога у пошуку роботи

Медичні послуги та психосоціальна допомога

Допомога з житлом

Підвищення залученості до життя спільноти

Мовні курси

“Працевлаштування ВПО [це основна сфера підтримки]: у місті не вистачає кваліфікованих спеціалістів. Якщо вони будуть забезпечені житлом і роботою, кваліфіковані спеціалісти залишаться.”

Учасник ОФГ з літніми людьми та людьми з інвалідністю

“[Існує потреба] проводити якісь спільні заходи для дорослих. Наприклад, зібрати усіх нас – чоловіків, перед великим телевізором і подивитись футбол або бокс. У нас є стадіон; ми можемо провести спільний футбольний матч.”

Учасники ОФГ з чоловіками-ВПО

ДЯКУЄМО!